

การดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาทักษะ การรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ลัจจารีย์ คิริชัย
ดร.ยุพิน เตชะมณี
ดร.อินทัช ตริวานิช

Abstract

The objective of this research was to study the implementation and problems of the development of information literacy skills in Governmental Higher Education Institutions, which included educational policy, management factors, infrastructure of information and communication technology, libraries, learning and teaching methods, curriculums, educational collaboration, activity/implementation techniques, and students. This research is part of the development of information literacy guidelines for Governmental Higher Education Institutions. Subjects were 51 administrators whose jobs are differently at the policy and the implementation levels from nine public higher educational institutions. The Stratified Multi-stage Cluster Sampling was used to draw the sample. Data were collected through interviewing.

The research showed that: 1) Regarding the development of information literacy skills, every education Institution has implemented the written policy and designed programs of library orientation and the training of information searching, to inculcate information literacy skills in students. Besides, information literacy skills were offered directly as a compulsory course for every student, and indirectly as an integrated skill into other courses. 2) In terms of problems, these following four areas were addressed as major problems. The learning and teaching methods leaned towards content rather than skill practice. The number of competent instructors in this area was limited. Curriculums were not timely updated and only a few courses had integrated information literacy skills therein.

บทนำ

การรู้สารสนเทศ (Information literacy) หรือทักษะทางสารสนเทศ เป็นความสามารถของบุคคลที่เข้าใจ และตระหนักถึงความจำเป็นของสารสนเทศ รู้และกำหนดแหล่งสารสนเทศที่เหมาะสม รู้วิธีการเข้าถึงสารสนเทศ สามารถประเมินคุณภาพของสารสนเทศ จัดการสารสนเทศ และใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ (Doyle, 1992) การรู้สารสนเทศมีแนวคิดที่สัมพันธ์กับการรู้คอมพิวเตอร์และความสามารถในการใช้ห้องสมุด โดยมีการคิดเชิงวิเคราะห์ที่เป็นหลักสำคัญ การรู้สารสนเทศเป็นมากกว่าการค้นหารายการทางออนไลน์ เพราะการรู้สารสนเทศไม่ใช่เทคนิควิธี แต่เป็นเป้าหมายเชิงผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ซึ่งทักษะดังกล่าวถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่มีศักยภาพของผู้เรียน เป็นตัวแปรที่สามารถปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน รวมถึงการเตรียมผู้เรียนสู่ชีวิตการทำงานในสังคมสารสนเทศ ดังนั้นการรู้สารสนเทศ จึงเป็นทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับนักเรียน ประชาชน และคนทำงาน สามารถใช้ในการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต

การรู้สารสนเทศเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญสำหรับการศึกษาทุกระดับและทุกสาขาวิชาชีพ ทั้งนี้เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วและทรัพยากรสารสนเทศมีมากมายมหาศาลทำให้ผู้ใช้สารสนเทศต้องประสบปัญหาในการใช้สารสนเทศและเกิดความยุ่งยากในการค้นหาสารสนเทศที่มีอยู่หลายรูปแบบและหลายแหล่งทั้งในรูปสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (American Library Association (ALA), 1989; ศิริพร สุวรรณะ, 2542) การรู้สารสนเทศนั้นเป็นกลยุทธ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต กล่าวคือ การรู้สารสนเทศเกิดขึ้นในสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้ที่อาศัยทรัพยากรเป็นสำคัญ ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบใหม่ของการเรียนรู้ (สมาน ลอยฟ้า, 2544) จะเห็นว่า การรู้สารสนเทศเป็นทั้งความรู้ ความสามารถ ทักษะ และกระบวนการอันเป็นประโยชน์ในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และทักษะชีวิต และช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้รู้สารสนเทศและมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในสังคมปัจจุบันในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านภาษา ด้านความคิด ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณ (ชุตินา สัจจามันท์, 2544) การรู้สารสนเทศจึงมีความสำคัญทั้งในการเรียนรู้ ตลอดจนการดำรงชีวิตในสังคม และมีความสำคัญต่อความสำเร็จของบุคคลในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิต และการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย ดังนั้นประชากรที่เป็นผู้รู้สารสนเทศจึงถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ามากที่สุดของประเทศ ในยุคนี้ (สมาน ลอยฟ้า, 2544; รั้งสรรค์ สุกันทา, 2543) นั่นคือ การเป็นผู้รู้สารสนเทศรู้ว่าจะเรียนรู้ได้อย่างไร และได้มีการเตรียมตัวเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิตซึ่งทำให้เกิดการพัฒนาคุณภาพของตนเองอยู่เสมอ และหากประเทศใดประชาชนมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทรัพยากรมนุษย์ของประเทศนั้นย่อมมีคุณภาพที่ดี ส่วนในด้านการ

ศึกษาระดับอุดมศึกษา หากนักศึกษาได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้มีทักษะ การรู้สารสนเทศก็จะทำให้นักศึกษาสามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตนเองเพื่อเปิดโอกาสให้สามารถคิด วิเคราะห์ปัญหาในเรื่องต่าง ๆ ได้ อย่างเป็นเหตุเป็นผล นอกจากนี้การรู้สารสนเทศจะช่วยให้ นักศึกษาสามารถรวบรวม และคัดเลือกสารสนเทศ ที่ดีที่สุดใน การทำรายงานหรือการทำวิจัยเพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณค่าและนำไปสู่การสร้างความรู้ต่อไป (Hancock. 1993; สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์. 2540)

การรู้สารสนเทศเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาคนให้เป็นผู้ที่เรียนรู้ตลอดชีวิต (Lifelong learner) ซึ่งเป็นพันธกิจหลักของสถาบันอุดมศึกษาที่จะนำพาประเทศไปสู่สังคมความรู้และเศรษฐกิจฐานความรู้ สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทสำคัญต่อการปลูกฝังนิสัยรักการเรียนรู้ พัฒนาทักษะการแสวงหาความรู้และการค้นคว้าเพื่อ การเรียนรู้ตลอดชีวิตให้กับผู้เรียน รวมทั้งพัฒนาให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ให้เข้ากับบริบทสังคมโลก สามารถปรับตัวให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป มีวิจรรย์ญาณในการแก้ปัญหา และมีทักษะในการสร้างองค์ความรู้

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาคุณภาพของบัณฑิตจากสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย พบว่าบัณฑิตขาดคุณลักษณะที่จำเป็นหลายประการ เช่น การมีวิจรรย์ญาณ การรู้รอบ การรู้ลึก และความสามารถในการแสวงหาความรู้ใหม่ด้วยตนเอง (ทบวงมหาวิทยาลัย. สำนักนโยบายและแผน อุดมศึกษา. 2544; จรัส สุวรรณเวลา. 2543) ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศและเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสอดคล้องกับผลการวิจัยของไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2548) ที่ศึกษาการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ศรษฐกิจฐานความรู้ ซึ่งพบว่าการศึกษายังไม่ได้ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีการสร้างความรู้ได้อย่างแท้จริง นอกจากนี้รายงานการวิจัยขององค์การความร่วมมือและพัฒนามทางเศรษฐกิจ (Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). 2000) ได้ชี้ให้เห็นว่าที่ผ่านมามีผู้เรียนส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ในการแสวงหาและการได้สารสนเทศมา ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญในการเรียนรู้ด้วยตนเอง นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงและประเมินสารสนเทศที่ต้องการเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาและการตัดสินใจ ไม่เข้าใจความแตกต่างของแหล่งสารสนเทศ ทำให้ไม่สามารถเลือกแหล่งสารสนเทศได้อย่างเหมาะสม (Leckie; & Fullerton. 1999; สมฤดี หัตถาพงษ์. 2547)

ปัญหาเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาที่เกิดขึ้นดังกล่าว ได้ส่งผลให้ระดับความรู้ความสามารถของบัณฑิตต่ำ กล่าวคือ บัณฑิตไม่มีทักษะการแสวงหาความรู้เพื่อพัฒนางานที่ปฏิบัติและพัฒนาสาขาวิชาชีพของตนให้เจริญก้าวหน้า ไม่มีคุณลักษณะของผู้รู้สารสนเทศ และไม่เป็นบุคคลที่เรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้น บัณฑิตจึงมีคุณภาพไม่เป็นที่พึงพอใจของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่จะรับบุคคลเหล่านั้นเข้าทำงาน ซึ่งอาจจะก่อให้เกิด

เกิดปัญหาการไม่จ้างงาน ประเด็นนี้จึงเป็นประเด็นที่สำคัญมากในการพัฒนาคุณภาพของบัณฑิตที่จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต หากบัณฑิตไม่มีคุณลักษณะของผู้รู้สารสนเทศและผู้เรียนรู้ตลอดชีวิตแล้ว ย่อมสะท้อนถึงความอ่อนด้อยศักยภาพในการแข่งขันของประเทศนั้น ๆ

การพัฒนาบัณฑิตให้เป็นผู้รู้สารสนเทศเป็นการยกระดับความสามารถในการปฏิบัติงานของบัณฑิต ช่วยให้บัณฑิตเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะของบุคคลที่เรียนรู้ตลอดชีวิต และสอดคล้องกับความต้องการและความคาดหวังของหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เป็นผู้ใช้บัณฑิตจากสถาบันอุดมศึกษา ที่เห็นว่า บัณฑิตควรมีความรู้ความสามารถด้านการรู้สารสนเทศในระดับมาก (ซุติมา ยิ่งสุขวัฒนา. 2547) ดังนั้น การพัฒนานักศึกษาขณะที่ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นผู้รู้สารสนเทศ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น และได้รับความสนใจเป็นอย่างมากจากประเทศต่าง ๆ เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ได้มีการจัดทำมาตรฐานการรู้สารสนเทศสำหรับการศึกษาอุดมศึกษาขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาด้านการรู้สารสนเทศให้บรรลุวัตถุประสงค์ นอกจากนี้สมาคมวิทยาลัยและโรงเรียนภาคใต้ของสหรัฐอเมริกา (Southern Association of Colleges and Schools (SACS) ได้ให้ความสำคัญต่อการรู้สารสนเทศ โดยได้กำหนดให้การรู้สารสนเทศเป็นเกณฑ์หนึ่งในการตรวจเพื่อรับรองวิทยฐานะ กล่าวคือ มีการระบุอย่างชัดเจนถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับห้องสมุดว่า ห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้ต้องจัดให้นักศึกษามีโอกาสที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต บรรณารักษ์ต้องทำงานร่วมกับคณาจารย์และเป็นผู้จัดหาสารสนเทศ เพื่อช่วยให้นักศึกษาได้ใช้ทรัพยากรสารสนเทศเพื่อการวิจัยอย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้ควรมีเป้าหมายเพื่อช่วยให้นักศึกษาได้เกิดการพัฒนาการรู้สารสนเทศ มีความสามารถในการกำหนดแหล่งสารสนเทศ ประเมินค่าและใช้สารสนเทศเพื่อการเป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต และเรียนรู้อย่างอิสระ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับการดำเนินงานพัฒนาการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการศึกษาเชิงสำรวจใน 3 ประเด็น ด้วยกัน ได้แก่ 1) ประเด็นด้านบทบาทของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ เช่น งานวิจัยของ มอร์ริสัน (Morrison. 1997) และ ฮิบเบอร์สัน (Hibberson. 2002) 2) ด้านหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศสำหรับนักศึกษา ซึ่งมีผู้ศึกษาด้านนี้ 4 คน คือ ชูลท์ซ (Schultz. 1995) กอฟ (Goff. 1998) เกลวาชเซอร์ (Gelwasser. 2004) ประภาส พาวินันท์ (Prapat Pawinun. 2003) และ 3) ด้านการสอนการรู้สารสนเทศ มีนักวิจัยหลายคนที่ได้ศึกษา คือ บราวน์ และครัมโฮล (Brown; & Krumholz. 2002) เฮปเวิร์ท (Hepworth. 1999) จูเลียน และบูน (Julien; & Boon. 2004) สตรีจ (Strege. 1996) ดันสเคอร์ (Dunsker. 2005) มัวร์

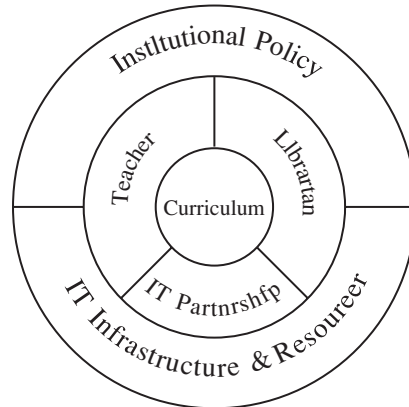
(Moore. 2001) เฮอริริง (Herring. 1994) เรฟเวอร์คัม (Revercomb. 2005) ประภาส พาวินันท์ (2541) วนุชชิตา สุภัควนิช (2547) ศิวราช ราชพัฒน์ (2546) และ ศรีเพ็ญ มะโน (2536) ผลการวิจัยที่กล่าวมาทำให้ทราบถึงรูปแบบต่างๆ ของการเรียนการสอนด้านการรู้สารสนเทศที่มีการจัดเป็นรายวิชาบังคับในกลุ่มศึกษาทั่วไป บางสถาบันจัดเป็นรายวิชาเลือก มีการบูรณาการเนื้อหาการรู้สารสนเทศเข้าไปในรายวิชาต่าง ๆ รวมถึงการสอนการรู้สารสนเทศโดยบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และการจัดการเรียนการสอนผ่านเว็บ จะเห็นว่างานวิจัยทั้ง 3 ด้าน ยังไม่ครอบคลุมถึงประเด็นการดำเนินงานพัฒนานักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาให้เป็นผู้รู้สารสนเทศ และประเด็นปัญหาของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา ดังนั้น เพื่อให้ได้สารสนเทศที่มีคุณค่าในการวางแผน ปรับปรุงเพื่อการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาไทยที่เป็นข้อเสนอทางวิชาการ การวิจัยเรื่องนี้จึงมุ่งที่จะศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา ปัจจัยที่สนับสนุนและขัดขวางการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา ตลอดจนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาที่สถาบันอุดมศึกษาต้องดำเนินการว่าควรเป็นอย่างไร ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสถาบันอุดมศึกษาในการวางแผน การกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนานักศึกษา การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศไทยไปสู่สังคมฐานความรู้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและขัดขวางการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยนำมาพัฒนาเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยซึ่งประกอบด้วยประเด็นที่ศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาในการดำเนินงานเพื่อพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และปัจจัยที่สนับสนุนและขัดขวางการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ โดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับการเริ่มดำเนินการพัฒนาการรู้สารสนเทศที่ประสบผลสำเร็จ หรือ Successful IL Initiatives ของ Bruce (2002) ซึ่งประกอบด้วยนโยบายของสถาบัน โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและทรัพยากร ผู้สอน บรรณารักษ์ หุ้นส่วนทางเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT partnership) และหลักสูตร ดังภาพ

ภาพที่ 1 องค์ประกอบของการเริ่มดำเนินการพัฒนาการรู้สารสนเทศที่ประสบผลสำเร็จ

อนึ่ง ในการนำแนวคิดเรื่องนี้เป็นกรอบการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกนำมาเพียง 5 ปัจจัย โดยยกเว้นปัจจัยหุ้นส่วนทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ส่วนการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและขีดขวางการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนและขีดขวางต่อการรู้สารสนเทศของนักศึกษา จากการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจำแนกเป็น 9 ปัจจัย ได้แก่ นโยบายของสถาบันการศึกษา ปัจจัยด้านการบริหาร โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา การเรียนการสอน หลักสูตร ความร่วมมือ กิจกรรม / วิธีดำเนินการ และผู้เรียน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยที่นำเสนอในบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งใช้วิธีวิจัยผสมผสานทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สำหรับการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและปัญหาการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และการศึกษาปัจจัยที่สนับสนุนและขีดขวางการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐใน 9 ด้าน คือ 1) นโยบายของสถาบันการศึกษา 2) ปัจจัยด้านการบริหาร 3) โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา 5) การเรียนการสอน 6) หลักสูตร 7) ความร่วมมือ 8) กิจกรรม/วิธีดำเนินการ และ 9) ผู้เรียน นี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากบุคคล 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารระดับนโยบาย ได้แก่ อธิการบดี/รองอธิการบดีที่รับผิดชอบด้านการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา / ผู้แทน กลุ่มที่ 2 ผู้บริหารระดับปฏิบัติ ได้แก่ คณบดี/รองคณบดี/ผู้แทนจาก 3 กลุ่มสาขาวิชา ผู้อำนวยการห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา และหัวหน้างานบริการสารสนเทศ ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 9 แห่ง รวม 51 คน ซึ่งได้มาจากการใช้

วิธีการสุ่มเลือกตัวอย่างกลุ่มหลายชั้นแบบมีชั้นภูมิ (Stratified multi-stage cluster sampling) โดยดำเนินการในเดือนตุลาคม 2551- กรกฎาคม 2552 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 2 ชุด คือ แบบสัมภาษณ์ ชุด 1 สำหรับผู้บริหารระดับนโยบาย แบบสัมภาษณ์ ชุด 2 สำหรับผู้บริหารระดับปฏิบัติ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ

ผลการวิจัยและอภิปรายผล

1. สภาพแวดล้อมและข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษาและห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถาบันอุดมศึกษา พบว่า สถาบันอุดมศึกษาทั้ง 9 แห่งได้มีการจัดทำแผนพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาโดยมีรายละเอียดของนโยบายที่เกี่ยวกับการพัฒนาบัณฑิตให้เป็นบุคคลเรียนรู้ตลอดชีวิตและมีการกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ในด้านการก่อตั้งห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 9 แห่ง พบว่า ร้อยละ 77.78 ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ก่อตั้งมาแล้ว มากกว่า 30 ปี โดยเป็นมหาวิทยาลัยส่วนกลาง 3 แห่ง และส่วนภูมิภาค 4 แห่ง มีเพียง 1 มหาวิทยาลัยที่ ก่อตั้งห้องสมุดมา 10-14 ปี ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่มีรูปแบบการบริหารจัดการแบบมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และอีก 1 มหาวิทยาลัยใน ส่วนกลางซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยของรัฐขนาดเล็ก มีการก่อตั้งห้องสมุดมา 25-30 ปี ส่วน ในด้านการศึกษาจำนวน ผู้ใช้ห้องสมุดประเภทนักศึกษาพบว่า ร้อยละ 33.33 ของสถาบันอุดมศึกษา มีผู้ใช้ประเภทนักศึกษา จำนวน 15,001 - 20,000 คน และเป็นกลุ่มสถาบันอุดมศึกษาส่วนกลางที่มีรูปแบบการบริหารจัดการเป็นมหาวิทยาลัย ในกำกับของรัฐ มหาวิทยาลัยของรัฐขนาดใหญ่ และมหาวิทยาลัยของรัฐขนาดเล็ก ประเภทละ 1 แห่ง (ร้อยละ 11.11) และในด้านจำนวนหลักสูตรที่เปิดอบรมเพื่อพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศแก่นักศึกษาต่อภาคการศึกษา พบว่า ร้อยละ 55.56 จัดอบรม 10 - 14 หลักสูตร สถาบันอุดมศึกษาดังกล่าวเป็นสถาบันอุดมศึกษาส่วนกลางมี รูปแบบการบริหารแบบมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ 1 แห่ง มหาวิทยาลัยของรัฐขนาดใหญ่ 2 แห่ง และ มหาวิทยาลัยของรัฐขนาดใหญ่ในส่วนภูมิภาคอีก 2 แห่ง ส่วนร้อยละ 22.22 ของสถาบันอุดมศึกษา จัดอบรม น้อยกว่า 5 หลักสูตร และ 5 - 9 หลักสูตรต่อภาคการศึกษาเท่ากัน

2. สภาพการดำเนินงานเพื่อพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา

จากการศึกษาสภาพการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา โดยการสัมภาษณ์ *ผู้บริหารกลุ่มที่ 1* คือ ผู้บริหารระดับนโยบาย พบว่า ทุกสถาบันมีนโยบายพัฒนาการรู้สารสนเทศเป็นลายลักษณ์อักษร มีการดำเนินงานพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือสำหรับการรู้สารสนเทศ โดยการจัดให้มีคอมพิวเตอร์ในสถานที่ที่นักศึกษาสามารถเข้าถึงสารสนเทศได้ง่าย และมีการจัดพื้นที่ให้บริการระบบเครือข่ายไร้สายในสถานที่ที่นักศึกษาสามารถเข้าถึงได้ง่าย นอกจากนี้ 3 สถาบัน มีนโยบายการจัดให้มีหลักสูตรพัฒนาด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศและการจัดระบบการสอนแบบ e-Learning (ร้อยละ 33.33 เท่ากัน) ส่วนประเด็นอื่นๆ ได้แก่ นโยบายการจัดให้มีการสอบแบบ e-Testing ซึ่งนักศึกษาหลายคนต้องสอบผ่านเป็นส่วนหนึ่งของการสำเร็จการศึกษาและมีประกาศนียบัตรการสอบผ่านนั้น มีเพียง 1 สถาบัน คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐขนาดใหญ่ในส่วนภูมิภาค สถาบันอุดมศึกษาของรัฐทั้ง 9 แห่ง (ร้อยละ 100.00) มีการกำหนดให้การสอนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์ของสถาบันด้านการพัฒนาคุณภาพบัณฑิต และมี 1 สถาบันที่กำหนดเรื่องนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนกลยุทธ์ของสถาบัน ในด้านการพัฒนาอาจารย์ด้านการเรียนการสอน คือ สถาบันอุดมศึกษาของรัฐขนาดใหญ่ ในส่วนภูมิภาค ร้อยละ 77.78 ของสถาบันอุดมศึกษา มีการวิจัยเกี่ยวกับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา

ในประเด็นเกี่ยวกับการเห็นความสำคัญของการรู้สารสนเทศ และความจำเป็นของทักษะสารสนเทศที่มีต่อการเรียนและการเรียนรู้ตลอดชีวิตของนักศึกษา พบว่า ผู้บริหารระดับนโยบาย ร้อยละ 55.56 เห็นความสำคัญในระดับมากที่สุด และร้อยละ 44.44 เห็นความสำคัญในระดับมาก ด้านการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาพบว่า ร้อยละ 88.89 ของสถาบันอุดมศึกษามีการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา โดยที่ 3 สถาบัน (ร้อยละ 33.33) จัดสรรประมาณ 1-5 % ของงบดำเนินการไว้สำหรับการพัฒนาดังกล่าว

ในด้านรูปแบบการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา พบว่า สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่ง (ร้อยละ 100.00) มีการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาโดยการปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุดและการฝึกอบรมการสืบค้นข้อมูล และรองลงมา คือ มีการเปิดสอนเป็นรายวิชาบังคับสำหรับนักศึกษาทุกคนและบูรณาการการรู้สารสนเทศเข้ากับรายวิชาที่เกี่ยวข้อง (ร้อยละ 77.78 เท่ากัน) สำหรับหน่วยงาน/บุคคลในสถาบันอุดมศึกษาที่มีหน้าที่รับผิดชอบการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ (ร้อยละ

88.89) รับผิดชอบโดยภาควิชา/หลักสูตร รองลงมา คือ คณะวิชา/สำนักวิชา และห้องสมุด (ร้อยละ 77.78 เท่ากัน) นอกจากนี้สถาบันอุดมศึกษาบางแห่งมีศูนย์คอมพิวเตอร์ (ร้อยละ 55.56) และศูนย์/สำนักนวัตกรรม (ร้อยละ 44.44) ร่วมรับผิดชอบด้วย ส่วนการร่วมมือระหว่างอาจารย์ผู้สอนและห้องสมุดมีเพียง 2 สถาบัน (ร้อยละ 22.22) เท่านั้น

ส่วนการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา จากการสัมภาษณ์ผู้บริหาร *กลุ่มที่ 2* ผู้บริหารระดับปฏิบัติ จำนวน 42 คน จากข้อคำถาม 13 ข้อ พบว่า สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ได้ดำเนินการในเรื่องต่างๆ เรียงตามลำดับ ดังนี้

1) เรื่องที่ดำเนินการในระดับมาก 7 อันดับ คือ การให้ความสำคัญของการรู้สารสนเทศว่าเป็นทักษะจำเป็นในการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ร้อยละ 85.7) การจัดปฐมนิเทศการใช้ห้องสมุด และการฝึกอบรมการสืบค้นข้อมูล (ร้อยละ 78.6 เท่ากัน) ห้องสมุดมีบรรณารักษ์ที่รับผิดชอบการพัฒนาทักษะ การรู้สารสนเทศของนักศึกษาโดยตรง (ร้อยละ 76.2) คณะ/ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษามีแผนปฏิบัติการในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา และการบูรณาการการรู้สารสนเทศเข้ากับรายวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น วิจัย สัมมนา โครงการ หัวข้อพิเศษ (ร้อยละ 64.3 เท่ากัน) มีความร่วมมือกันในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา (ร้อยละ 59.5) การมีนโยบายเพื่อพัฒนาการรู้สารสนเทศของนักศึกษาเป็นลายลักษณ์อักษร และการจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ (ร้อยละ 57.1 เท่ากัน) และการเปิดสอนรายวิชาการรู้สารสนเทศเป็นรายวิชาบังคับสำหรับนักศึกษาทุกคณะ (ร้อยละ 50.0)

2) เรื่องที่ดำเนินการในระดับน้อย 1 อันดับ คือ การเปิดสอนรายวิชาการรู้สารสนเทศเป็นรายวิชาเลือกสำหรับนักศึกษาทุกคณะ (ร้อยละ 47.6)

จากผลการวิจัยที่ศึกษาสภาพการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา จาก *ผู้บริหาร กลุ่มที่ 1* ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ทุกสถาบันมีนโยบายพัฒนาการรู้สารสนเทศ เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จูเลียน และบูน (Julien; & Boon, 2004) ที่กล่าวไว้ว่า สถาบันอุดมศึกษาต้องมีการจัดทำแผนและนโยบายเรื่องการพัฒนาการรู้สารสนเทศอย่างชัดเจน สถาบันอุดมศึกษาในประเทศต่าง ๆ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย สิงคโปร์ และจีน ได้ให้ความสำคัญต่อการรู้สารสนเทศและการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ ให้แก่ผู้เรียน ดังตัวอย่างของมหาวิทยาลัยในออสเตรเลียที่ได้บูรณาการเรื่อง การรู้สารสนเทศไว้ในแผนของมหาวิทยาลัยหลายแห่ง เช่น โปรแกรมการรู้สารสนเทศเพื่อการศึกษาทางไกลของมหาวิทยาลัยควีนส์แลนด์ (University of Queensland) นโยบายของมหาวิทยาลัยบัลลาร์ท (University of

Ballarat) ได้ระบุว่า การรู้สารสนเทศเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จของการศึกษาระดับอุดมศึกษา และมหาวิทยาลัย วูลองกอง (University of Wollongong) ได้มีรายงานความก้าวหน้าของการบูรณาการการรู้สารสนเทศไว้ในหลักสูตรการศึกษา โดยที่การรู้สารสนเทศได้ปรากฏอยู่ในเอกสารนโยบายของมหาวิทยาลัยและระบุถึงการนำไปสู่วิธีปฏิบัติอย่างชัดเจน (Lipu. 2003) รวมถึงการมีแผนปฏิบัติการในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศอย่างเป็นทางการ (Costantino. 2003) นอกจากนี้ควรมีการกำหนดหัวข้อการพัฒนาการรู้สารสนเทศเป็นนโยบายหนึ่งของการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่นำไปสู่การประกันคุณภาพการศึกษาของประเทศอีกด้วย

3. ปัญหาของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา

การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา จากข้อคำถามจำนวน 14 ข้อ ตามความคิดเห็นของ *ผู้บริหารกลุ่มที่ 1* คือ ผู้บริหารระดับนโยบาย จำนวน 9 คน พบว่า ส่วนใหญ่มีปัญหาในระดับมาก 4 เรื่อง คือ การเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเน้นการสอนเนื้อหา มากกว่าสอนวิธีการหาความรู้/วิธีการเรียนรู้ (ร้อยละ 55.6) รองลงมา คือ จำนวน/ความสามารถของอาจารย์ผู้สอนการรู้สารสนเทศมีจำกัด หลักสูตรด้านการรู้สารสนเทศของสถาบันอุดมศึกษาไม่มีการปรับปรุงตามช่วงระยะเวลาที่เหมาะสม และการบูรณาการเนื้อหาการรู้สารสนเทศ ลงไปในรายวิชาของหลักสูตรต่างๆ มีน้อย (ร้อยละ 44.4 เท่ากัน)

ปัญหาที่พบในระดับปานกลาง มี 3 เรื่อง คือ หน่วยงานขาดการชี้แจงทำความเข้าใจเรื่องนโยบายการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาแก่ผู้ปฏิบัติทำให้นโยบายไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง และขาดความร่วมมือกันระหว่างอาจารย์ผู้สอน/ภาควิชาและห้องสมุด (ร้อยละ 66.7 เท่ากัน) รองลงมา คือ ข้อจำกัดเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมเพื่อพัฒนาการรู้สารสนเทศของนักศึกษา (ร้อยละ 55.6)

ส่วนปัญหาที่พบในระดับน้อย มี 3 เรื่อง คือ สถาบันอุดมศึกษาขาดหน่วยงานหลักที่เป็นเจ้าภาพรับผิดชอบในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา (ร้อยละ 77.8) รองลงมา คือ สถานที่/ช่องทางที่จัดให้นักศึกษาได้เข้าถึงสารสนเทศมีจำนวนน้อยและการขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาการรู้สารสนเทศ (ร้อยละ 66.7 เท่ากัน)

ปัญหาการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาตามความเห็นของ *ผู้บริหารกลุ่มที่ 2* คือ ผู้บริหารระดับปฏิบัติ จำนวน 42 คน พบว่า มีปัญหาในระดับมาก 3 เรื่อง คือ การเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเน้นการสอนเนื้อหา มากกว่าสอนวิธีการหาความรู้/วิธีการ

เรียนรู้ และการบูรณาการเนื้อหาการรัฐสารสนเทศลงไปใรรายวิชาของหลักสูตรต่างๆมีน้อย (ร้อยละ 28.6 เท่ากัน) รองลงมา คือ ข้อจำกัดเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมเพื่อพัฒนาการรัฐสารสนเทศของนักศึกษา (ร้อยละ 26.2) ปัญหาส่วนใหญ่ที่พบในระดับปานกลาง 3 เรื่อง ได้แก่ การเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเน้นการสอนเนื้อหามากกว่าสอนวิธีการหาความรู้/วิธีการเรียนรู้ และการบูรณาการเนื้อหาการรัฐสารสนเทศลงไปใรรายวิชาของหลักสูตรต่างๆ มีน้อย (ร้อยละ 50.00 เท่ากัน) รองลงมา คือ การส่งเสริมให้มีสภาพแวดล้อมในสถาบันอุดมศึกษาเพื่อส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ยังมีน้อย (ร้อยละ 40.5) ส่วนปัญหาที่พบในระดับน้อย 2 เรื่อง คือ สถานที่/ช่องทางที่จัดให้นักศึกษาได้เข้าถึงสารสนเทศมีจำนวนน้อย (ร้อยละ 73.8) และ อาจารย์ผู้สอนไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาการรัฐสารสนเทศ (ร้อยละ 69.0)

โดยสรุป ปัญหาการดำเนินงานเพื่อพัฒนาทักษะการรัฐสารสนเทศของนักศึกษาที่ผู้บริหารทั้งสองกลุ่มมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในระดับมาก มี 2 เรื่อง คือ การเรียนการสอนในสถาบันอุดมศึกษาเน้นการสอนเนื้อหามากกว่าสอนวิธีการหาความรู้/วิธีการเรียนรู้ และการบูรณาการเนื้อหาการรัฐสารสนเทศลงไปใรรายวิชาของหลักสูตรต่างๆ มีน้อย ส่วนปัญหาข้อจำกัดเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมเพื่อพัฒนาการรัฐสารสนเทศของนักศึกษาผู้บริหารระดับปฏิบัติเห็นว่าเป็นปัญหาในระดับมากขณะที่ผู้บริหารระดับนโยบายเห็นว่าเป็นปัญหาระดับปานกลาง

ผลการวิจัยที่ผ่านมา ของรัสรินทร์ เกตุชาติ (2550) เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาการรัฐสารสนเทศและวิชาการใช้ห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ในประเด็นที่เกี่ยวกับวิธีการสอน พบว่า สถาบันอุดมศึกษาส่วนใหญ่ใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ซึ่งนับว่าเป็นปัญหาที่สืบเนื่องมาจากมีจำนวนผู้เรียนมากในแต่ละกลุ่ม ดังนั้นรายวิชาที่เกี่ยวกับการรัฐสารเทศที่ต้องการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะด้านสารสนเทศ จึงไม่สามารถใช้การสอนแบบเน้นการบรรยายเพียงอย่างเดียวได้ ควรเพิ่มเติมการฝึกปฏิบัติ การทำแบบฝึกหัด และการให้นักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง

4. ปัจจัยที่สนับสนุนและปัจจัยที่ขัดขวางต่อการพัฒนาทักษะการรัฐสารเทศของนักศึกษา

4.1 ปัจจัยสนับสนุน

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารกลุ่มที่ 1 คือ ผู้บริหารระดับนโยบาย เกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะการรัฐสารเทศของนักศึกษา จำนวน 16 ข้อ พบว่า ผู้บริหารของทุกสถาบัน (ร้อยละ 100.00) เห็นว่าปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะการรัฐสารเทศของนักศึกษาในระดับมาก 5 เรื่อง คือ

- 1) มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดหาและพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการรัฐสาร

สนเทศอย่างเหมาะสม 2) โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศในสถาบัน 4) มีสถานที่/ช่องทางที่จัดให้นักศึกษาได้เข้าถึงสารสนเทศอย่างสะดวก และ 5) การกำหนดเป็นนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาให้ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษารับผิดชอบการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา **รองลงมา 5 เรื่อง** (ร้อยละ 88.9) คือ 1) ผู้บริหารมีความเข้าใจถึงความสำคัญของการรู้สารสนเทศต่อการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต 2) มีเครื่องคอมพิวเตอร์เพียงพอกับความต้องการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษา 3) การส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา 4) อาจารย์ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษามีความชำนาญในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา และ 5) การกำหนดให้มีการบูรณาการเนื้อหาการรู้สารสนเทศลงในเนื้อหาวิชาของทุกรายวิชาและทุกหลักสูตร

ส่วนปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร **กลุ่มที่ 2** ผู้บริหารระดับปฏิบัติ พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาใน **ระดับมาก 5 อันดับ** คือ 1) โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ และระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศในสถาบัน (ร้อยละ 90.5 เท่ากัน) 2) มีสถานที่/ช่องทางที่จัดให้นักศึกษาได้เข้าถึงสารสนเทศอย่างสะดวก (ร้อยละ 88.1) 3) การที่สถาบันมีนโยบายการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศอย่างชัดเจน (ร้อยละ 83.3) 4) ผู้บริหารมีความเข้าใจถึงความสำคัญของการรู้สารสนเทศต่อการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต (ร้อยละ 78.6) และ 5) สถาบันอุดมศึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริมการรู้สารสนเทศอย่างเป็นระบบ และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศโดยตรง (ร้อยละ 76.2 เท่ากัน)

โดยสรุปปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศในระดับมากที่สุดที่ผู้บริหารทั้งสองกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกัน 3 เรื่อง ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ ระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศในสถาบัน และมีสถานที่/ช่องทางที่จัดให้นักศึกษาได้เข้าถึงสารสนเทศอย่างสะดวก ปัจจัยรอง ได้แก่ ผู้บริหารมีความเข้าใจถึงความสำคัญของการรู้สารสนเทศต่อการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้เรียนรู้ตลอดชีวิต

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ปัจจัยที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ **ในระดับมาก 5 เรื่อง** คือ 1) มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับจัดหาและพัฒนาด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ใช้ในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศอย่างเหมาะสม 2) โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ 3) ระบบเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศในสถาบัน 4) มีสถานที่/ช่องทางที่จัดให้นักศึกษาได้เข้าถึงสารสนเทศอย่างสะดวก และ 5) การกำหนดเป็นนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาให้ห้องสมุด

สถาบันอุดมศึกษารับผิดชอบต่อการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา ในประเด็นเกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สอดคล้องกับแนวคิดของ บรูซ (Bruce. 2002) ที่กล่าวว่า หากสถาบันอุดมศึกษามีโครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดี ก็ย่อมจะส่งผลถึงการพัฒนา การรู้สารสนเทศของนักศึกษาด้วย ทั้งนี้เพราะโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศเปรียบเสมือนช่องทางที่ทำให้ผู้ใช้สารสนเทศสามารถเข้าถึงสารสนเทศประเภทต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว การที่สถาบันอุดมศึกษามีเครือข่ายสารสนเทศที่มีประสิทธิภาพ มีฐานข้อมูลทางวิชาการที่หลากหลาย มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมและเพียงพอ ก็จะช่วยให้นักศึกษานั้นสามารถจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมที่พัฒนานักศึกษาให้มีทักษะทางคอมพิวเตอร์และสามารถพัฒนาให้เป็นผู้รู้สารสนเทศได้

4.2 ปัจจัยขัดขวาง

จากการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร *กลุ่มที่ 1* คือผู้บริหารระดับนโยบาย เกี่ยวกับปัจจัยที่ขัดขวางการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา จำนวน 10 ข้อ พบว่า ส่วนใหญ่เห็นว่าปัจจัยที่ขัดขวางการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในระดับมาก **4 เรื่อง** (ร้อยละ 77.8 เท่ากัน) ได้แก่ 1) ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการรู้สารสนเทศของนักศึกษา 2) จุดบริการที่ให้นักศึกษาเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศมีจำนวนจำกัด 3) ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไม่มีบริการสอนการรู้สารสนเทศแก่นักศึกษา และ 4) บรรณารักษ์ไม่มีบทบาทในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา

ส่วนปัจจัยที่ขัดขวางการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหาร *กลุ่มที่ 2* คือ ผู้บริหารระดับปฏิบัติ พบว่า ปัจจัยที่ขัดขวางการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในระดับมาก **5 อันดับแรก** ได้แก่ จุดบริการที่ให้นักศึกษาเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศมีจำนวนจำกัด (ร้อยละ 73.8) รองลงมา คือ โครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีคุณภาพต่ำและไม่เพียงพอ และ บรรณารักษ์ไม่มีบทบาทในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา (ร้อยละ 69.0 เท่ากัน) ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการรู้สารสนเทศของนักศึกษา (ร้อยละ 66.7) และสถาบันอุดมศึกษาไม่ได้กำหนดให้นักศึกษาทุกคนเรียนรายวิชาการรู้สารสนเทศเป็นวิชาศึกษาทั่วไป/วิชาบังคับของนักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีทุกคน (ร้อยละ 64.3)

โดยสรุปปัจจัยขัดขวางการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศในระดับมากที่ผู้บริหารทั้งสองกลุ่มมีความเห็นสอดคล้องกัน **3 เรื่อง** ได้แก่ 1) จุดบริการที่ให้นักศึกษาเข้าถึงเทคโนโลยีสารสนเทศมีจำนวนจำกัด 2) บรรณารักษ์ไม่มีบทบาทในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา และ 3) ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของการรู้สารสนเทศของนักศึกษา ส่วนปัจจัยที่ขัดขวางรองลงมา คือ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไม่มีบริการสอนการรู้สารสนเทศแก่นักศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่ขัดขวาง พบว่า ปัจจัยที่ขัดขวางการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้แก่ การที่สถาบันอุดมศึกษาไม่มีการส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่า การพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างอาจารย์และบรรณารักษ์ (Costantino. 2003; Julien; & Boon. 2004; Charbonneau; & Croatt-Moore. 2006) การสร้างความร่วมมือกันระหว่างคณะวิชา ผู้สอน บรรณารักษ์ และผู้บริหาร (American Library Association. 1998; Council of Australian University Librarians. 2001) โดยครูผู้สอนและคณะวิชาสร้างเนื้อหาสำหรับการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นที่การสำรวจความไม่รู้ของผู้เรียน และเสนอคำแนะนำว่าควรทำอย่างไรเมื่อต้องการค้นหาสารสนเทศที่ต้องการ และพัฒนาการรู้สารสนเทศให้ผู้เรียน บรรณารักษ์ควรให้ความร่วมมือในประเมินและคัดสรรแหล่งที่จะสร้างความรู้สำหรับรายวิชาต่าง ๆ และให้บริการ บำรุงรักษา สะสม และพัฒนาวิธีการเข้าถึงสารสนเทศ ส่วนผู้บริหารควรสนับสนุนและสร้างโอกาสแห่งความร่วมมือและพัฒนาบุคลากร พร้อมทั้งสนับสนุนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศให้เกิดการพัฒนาต่อไป

ปัจจัยที่ขัดขวางการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาอีกประการ คือ ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาไม่มีบริการสอนการรู้สารสนเทศแก่นักศึกษา ซึ่งจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาต้องมีบทบาทที่สำคัญในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา ห้องสมุดควรให้ประสบการณ์ที่ดีในการใช้ห้องสมุด ให้ผู้ใช้มีประสบการณ์ที่เพียงพอ และภายใต้ความช่วยเหลือของบรรณารักษ์ ห้องสมุดสามารถช่วยพัฒนาทักษะด้านการตระหนักถึงสารสนเทศที่ต้องการในการอ่านทำความเข้าใจหรือการนำไปสู่การสืบค้นสารสนเทศที่กว้างขึ้น ซึ่งการแนะนำจากการค้นพบสารสนเทศของผู้ใช้เป็นวิธีการช่วยกระตุ้นความอยากรู้และช่วยชี้แนะวิธีการต่าง ๆ สำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป (Hibberson. 2002)

5. ข้อเสนอแนะ

ในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผู้บริหารทั้งระดับนโยบายและผู้บริหารระดับปฏิบัติ มีข้อเสนอแนะต่าง ๆ ซึ่งผู้วิจัยจำแนกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

5.1 ประเด็นเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา

หลักสูตรการรู้สารสนเทศควรมีเนื้อหาครอบคลุมมาตรฐานการรู้สารสนเทศระดับอุดมศึกษา ทั้งในส่วนของวิธีการประเมิน วิธีคัดกรองให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพทักษะในการจับประเด็น การวิเคราะห์การสังเคราะห์ ตลอดจนครอบคลุมการเรียนรู้พื้นฐานการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ พัฒนาศักยภาพผู้เรียนด้านสมรรถนะการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้และบูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศกับหลักสูตรการรู้สารสนเทศ ในด้านการพัฒนาหลักสูตร ควรมีการปรับปรุงหลักสูตรการรู้สารสนเทศตามระยะเวลาที่เหมาะสม พัฒนาหลักสูตรที่สามารถใช้เพื่อการเรียนอิเล็กทรอนิกส์ (E-learning) และการศึกษาทางไกล (Distance learning) มากขึ้น หรือ

ควรมีรายวิชาการรัฐสารสนเทศในเชิงลึก เช่น การเขียนทางวิชาการ หรือมีหลักสูตรการรัฐสารสนเทศเป็นรายวิชาเลือกเพื่อให้นักศึกษาสามารถศึกษาในทางลึกด้านการรัฐสารสนเทศ เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานเขียนทางวิชาการหรือวิชาชีพของตน และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในศาสตร์ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.2 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาทักษะการรัฐสารสนเทศ

ในด้านการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรการรัฐสารสนเทศ ควรเปิดสอนเป็นรายวิชาการรัฐสารสนเทศ ควรเป็นรายวิชาที่อยู่ในกลุ่มวิชาศึกษาทั่วไป และนักศึกษาทุกคนต้องเรียน มีหน่วยกิตหรือเป็นวิชาบังคับ เป็นรายวิชาพื้นฐานหรือเสริมเข้าไปในหลักสูตร ในกรณีที่ไม่เปิดสอนเป็นรายวิชา ควรมีการนำการรัฐสารเทศมาเป็นสมรรถนะเพื่อวัดผู้เรียน ซึ่งถือว่าเป็นทักษะจากแนวคิด KSA (K = Knowledge, S = Skill, A = Attribute) ในหลักสูตรทั้ง 3 ด้าน

ในด้านการสอนการรัฐสารสนเทศ การสอนการรัฐสารเทศจะต้องปรับวิธีการสอน คือ สอนให้รู้วิธีการค้นหาความรู้และส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยพัฒนาให้นักศึกษามีการรัฐสารเทศตั้งแต่นั้นและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ควรจัดการเรียนรู้เป็นแบบบูรณาการ (Integrated Learning Model) โดยสามารถใช้รูปแบบการเรียนรู้ที่หลากหลาย

5.3 ประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยพื้นฐานของการพัฒนาทักษะการรัฐสารสนเทศของนักศึกษา

ในด้านการบริหารจัดการหลักสูตรการรัฐสารสนเทศ ผู้บริหารที่รับผิดชอบวิชาศึกษาทั่วไป รวมถึงอาจารย์และบรรณารักษ์ควรทำความเข้าใจกับแนวคิดนี้ให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติในการพัฒนาทักษะการรัฐสารเทศของนักศึกษาอย่างแท้จริง อาจารย์ผู้สอนจะต้องได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการรัฐสารเทศเพื่อที่จะได้เข้าใจถึงแนวคิด เห็นถึงประโยชน์ และการประยุกต์ใช้ในรายวิชาที่สอน มหาวิทยาลัยควรสนับสนุน/สร้างบรรยากาศในมหาวิทยาลัยให้เป็นองค์กรที่ให้ความสำคัญต่อสารสนเทศ และสร้างความเข้าใจต่อหลักสูตรการรัฐสารเทศของนักศึกษาให้ชัดเจน

ในด้านนโยบายของสถาบันอุดมศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดนโยบายต่างๆ ได้แก่ (1) นโยบายของสถาบันอุดมศึกษาที่ให้ความสำคัญกับการรัฐสารเทศ และมีการนำไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมมากขึ้น (2) ควรจัดสภาพแวดล้อมที่ช่วยพัฒนาการรัฐสารเทศของนักศึกษา เช่น ห้องสมุดมีทรัพยากรสารสนเทศของทุกหลักสูตรอย่างเพียงพอและทันสมัย (3) สถาบันอุดมศึกษา ควรส่งเสริม

ให้เกิดวัฒนธรรมองค์กรในด้านการใช้สารสนเทศ การใช้สำนักงานอิเล็กทรอนิกส์ (E-office) ในมหาวิทยาลัย เพื่อการติดต่อประสานงานและเผยแพร่สารสนเทศ (4) สถาบันอุดมศึกษาควรมีการดำเนินงานในลักษณะศูนย์ พัฒนาการรู้สารสนเทศ หรือมีหน่วยงานดูแลแต่ละคณะหรือตั้งเป็นศูนย์หรือสำนัก เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างทั่วถึงในการพัฒนาการรู้สารสนเทศ (5) สถาบันอุดมศึกษาควรมีนโยบายสนับสนุนให้หลายฝ่าย/หลายหน่วยงาน เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและแสดงบทบาทร่วมกัน

ในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศ สถาบันอุดมศึกษาควรดำเนินงานต่าง ๆ ได้แก่ (1) จัดให้มีความพร้อมทางด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยีสารสนเทศที่ดีและมีเสถียรภาพ เพื่อรองรับและ พัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ ให้นักศึกษาสามารถใช้และมีช่องทางเพื่อการเข้าถึงสารสนเทศได้อย่างหลากหลาย ควรมีสารสนเทศที่เป็นอิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย และมีฐานข้อมูลที่ครอบคลุมกับสาขาที่เปิดสอนใน สถาบันอุดมศึกษา โดยโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้เข้าถึงข้อมูลได้เร็วสามารถพัฒนาการรู้สารสนเทศของนักศึกษาให้ได้ผลดี และ (2) สถาบันอุดมศึกษาควรกำหนดแผนกลยุทธ์มหาวิทยาลัยเกี่ยวกับ โครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยีสารสนเทศอย่างชัดเจน ซึ่งควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศ ไปใช้เพื่อการเรียนการสอน ช่วยให้การเรียนรู้ และการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตมีประสิทธิผลอย่างยั่งยืน

บทสรุป

การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของ นักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ผลการศึกษาที่นำเสนอในบทความนี้ทำให้ทราบถึงสภาพการดำเนินงาน และปัญหาของสถาบันอุดมศึกษาในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษา พร้อมทั้งปัจจัยที่สนับสนุน และขัดขวางต่อการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐเกี่ยวกับ 1) นโยบาย ของสถาบันการศึกษา 2) ปัจจัยด้านการบริหาร 3) โครงสร้างพื้นฐานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ 4) ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา 5) การเรียนการสอน 6) หลักสูตร 7) ความร่วมมือ 8) กิจกรรม/วิธีดำเนินการ และ 9) ผู้เรียน ซึ่งจะเป็นข้อมูลสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในการกำหนดแนวทางในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จรัส สุวรรณเวลา. (2543). วิฤทธิการณ์สถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย. ใน **วิฤทธิอุดมศึกษาไทยและทางออกของปัญหา**. หน้า 11-29. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.
- ชุตินา ยิงสุขวัญดนา. (2547). **ความรู้ความสามารถด้านการรู้สารสนเทศและคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐานสำหรับการศึกษาระดับปริญญาตรี ตามความคิดเห็นและความคาดหวังของผู้ใช้บัณฑิตมหาวิทยาลัย ขอนแก่น**. รายงานการศึกษานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชุตินา ลัจจามันท์. (2544). **การรู้สารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาคนไทยและสังคมไทย**. ว.สุโขทัยธรรมมาธิราช. 14(3): 50-63.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. **สำนักนโยบายและแผนอุดมศึกษา**. (2544). กลยุทธ์การพัฒนาอุดมศึกษาเพื่อเข้าสู่สังคมความรู้ ของทบวงมหาวิทยาลัย. **อนุสารอุดมศึกษา**. 27(274): 12-21.
- ประภาส พาวินันท์. (2541). **รายงานการวิจัยเรื่องการสอนการใช้ห้องสมุดและทักษะทางสารสนเทศในมหาวิทยาลัยของรัฐ**. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ไพฑูริย์ ลินลารัตน์. (2548, 28 กุมภาพันธ์). **ผลวิจัยชี้ศึกษาไทยไม่สร้างความรู้**. **เดลินิวส์**. หน้า 27.
- รังสรรค์ สุกันทา. (2543). **การรู้สารสนเทศ: ชีตความสามารถที่จำเป็นเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต**. **ว.ครุศาสตร์**. 28(3): 17-24.
- รัสรินทร์ เกตุชาติ. (2550). **การศึกษาเปรียบเทียบการจัดการเรียนการสอนวิชาการรู้สารสนเทศและวิชาการใช้ห้องสมุดของสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา**. รายงานการศึกษานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วนุชชิตา สุกัญฉนิช. (2547). **การบูรณาการการรู้สารสนเทศในกระบวนการสอนรายวิชาภาษาอังกฤษของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 3 สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตกาฬสินธุ์**. รายงานการศึกษานิพนธ์ ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

- ศรีเพ็ญ มะโน. (2536). **การสร้างแบบจำลองหลักสูตรวิชาการรู้สารสนเทศสำหรับนิสิตระดับปริญญาตรีโดยใช้วิธีการ เชิงระบบ**. ปริญญาโท ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์) กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศิริพร สุวรรณะ. (2542). ความรู้และทักษะทางสารสนเทศในระดับอุดมศึกษา. **บรรณสาร สพบ**. 31(1): 35-49.
- คิรวราจ ราชพัฒน์. (2546). **การสอนการรู้สารสนเทศทางเว็บไซต์ของห้องสมุด**. รายงานการศึกษาระดับปริญญาโท ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมฤดี หัตถภาพงษ์. (2547). **การรู้สารสนเทศของนิสิตระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ**. ปริญญาโท ศศ.ม. (บรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมาน ลอยฟ้า. (2544, ตุลาคม-ธันวาคม). การรู้สารสนเทศ: ทักษะที่จำเป็นสำหรับสังคมสารสนเทศ. **มนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์**. 19(1): 1-6.
- สุพัฒน์ ส่องแสงจันทร์. (2540). แบบจำลองการรู้สารสนเทศ. **บรรณศาสตร์**. 12(2): 57-68.
- American Library Association. (1989). Presidential Committee on Information Literacy: Final Report. Chicago: ALA.
- Brown, Cecelia; & Krumholz, Lee R. (2002, March). Integrating Information Literacy into the Science Curriculum. **College & Research Libraries**. 63(1):111-123.
- Bruce, Christine Susan. (2002). **Information Literacy as a Catalyst for Educational Change: A Background Paper**. Retrieved April 17, 2006, from <http://www.nclis.gov/libinter/infolitconf&meet/papers/bruce-fullpaper.pdf>
- Council of Australian University Librarians. (2001). **Information Literacy Standards**. Canberra: Council of Australian University Librarians.
- Costantino, Connie Ellen. (2003). Stakeholders' Perceptions of the Importance of Information Literacy Competencies within Undergraduate Education. Ed.D. Dissertation. San Diego: Alliant International University.

- Doyle, Christina S. (1992). **Development of a Model of Information Literacy Outcome Measures within National Education Goals of 1990**. Ed.D.Dissertation. (Education Policy). Flagstaff: Northern Arizona University.
- Dunsker, Emily K. (2005). **Development and Validation of a Systematically Designed Unit for Online Information Literacy and its Effect on Student Performance for Internet Search Training**. Ph.D. Dissertation. Tampa: University of South Florida.
- Gelbwasser, Sherry E. (2004). **Information Literacy for Lifelong Learning Institute Students : Determining a Best-Practice Model**. Ed.D. Dissertation. (Educational Leadership). Providence: Johnson & Wales University.
- Goff, Alexandra. (1998). **Information Skills Development for the College Bound Student**. M.Ed. Thesis. NL: Memorial University of Newfoundland.
- Hancock, V.E. (1993). **Information Literacy for Lifelong Learning**. Retrived september 3, 2004, from http://www.ericfacility.net/databases/ERIC__Digests/ed358870.html
- Hepworth, Mark. (1999). **A Study of Undergraduate Information Literacy and Skills: The Inclusion of Information Literacy and Skills in the Undergraduate Curriculum**. 65th IFLA Council and General Conference, 20-28 August 1999, Bangkok, Thailand. Code Number : 107-124-E.
- Herring, Doris Bowers. (1994). **The Role of the Community College Reference Librarian in Promoting and Teaching Information Literacy**. Ph.D. Disseration. (Library and Information Studies). Tallahassee: Florida State University.
- Hibberson, Ruth Anne. (2002). **Information Literacy and Library Support in Distributed Learning at Royal Roads University (British Columbia)**. M.A.Thesis. (Distributed Learning). Victoria: Royal Roads University.
- Julien, H.; & Boon, S. (2004, Spring). Assessing Instructional Outcomes in Canadian Academic Libraries. **Library and Information Science Research**. 26(2): 121-139.

- Leckie, G.J.; & Fullerton, A. (1999). Information Literacy in Science and Engineering Undergraduate Education: Faculty Attitudes and Pedagogical Practices. **College and Research Libraries**. 60(1): 9-29.
- Lipu, Suzanne. (2003). A Flying Start for our Future Teachers: A Comprehensive Information Literacy Program for Pre-service Education Students at the University of Wollongong, Australia. In **Information Literacy Instruction for Educators: Professional Knowledge for an Information Age**. Shiner, Dawn M.; & Walter, Scott, editors. 47-73. New York: Haworth Information Press.
- Moore, Anne Cooper. (2001). **The Impact of Hands-on Information Literacy Instruction on Learning/Knowledge of Information Literacy Concepts and Mastery of the Research Process in College Courses: A Quasi-Experimental Study**. Ph.D. (Educational Administration). Las Cruces: New Mexico State University.
- Morrison, Heather. (1997, winter). Information Literacy Skills: An Exploratory Focus Group Study of Student Perceptions. **Research Strategies**. 15(1): 4-17.
- Organization for Economic Cooperation and Development . (2000). Learning to Bridge the Digital Divide. Paris : OECD.
- Prapat Pawinun. (2003). **A Study of Teaching of Library Use and Information Literacy Courses in the Universities in Thailand**. Ph.D. Dissertation. (Library and Information Science). Bangalore: Bangalore University.
- Revercomb, Pamela Lipe. (2005). **Internet Information Literacy: A Study of Older Adults**. Ph.D. (Information Transfer). New York: Syracuse University.
- Schultz, Carole Lynn. (1995). **Development of an Information Literacy Course for Community College Students**. Ed.D. Dissertation. (Library and Information Science). Virginia: Virginia Polytechnic Institute and State University.
- Strege, Karen Rae. (1996). **Using Critical Pedagogy to Improve Library Instruction**. Ph.D. Dissertation. (Library and Information Science). Washington: Gonzaga University.